

Till Undervisnings- och kulturministeriet

Referens: UKM:s begäran om utlåtande OKM/57/010/2014 av 16.10.2014

Ärende: Revidering av andra stadiets anordnarnätverk och nätverket av läroanstalter för fritt bildningsarbete

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet har tagit del av regeringens utkast till regeringsproposition med förslag om ändring av gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning samt 4 § i lagen om fritt bildningsarbete och ger som sitt utlåtande följande:

Svenska enheten konstaterar med tillfredsställelse att ordnandet av den svenskspråkiga utbildningen inom samtliga utbildningsformer omnämns särskilt. När det gäller den svenskspråkiga utbildningen på andra stadiet har svenska enheten under flera års tid gjort en utvärdering över tillgängligheten i samband med regionförvaltningsverkens utvärdering av basservicen. I den senaste rapporten som gäller år 2013 kunde enheten igen konstatera att tillgängligheten var sämre för svenskspråkiga ungdomar än för finskspråkiga.

Svenska enheten är medveten om att avsikten i detta skede inte är att minska antalet utbildningsenheter. Eventuellt kan inbesparingar ske via ändrade strukturer för anordnarnätet men de direkta utbildningskostnaderna utgör trots allt de överlägset största kostnaderna. Enligt förslaget ska reformen leda till minskade kostnader för fastigheter, apparatur och förvaltning samtidigt som man säger att de nya stora anordnarna har bättre förutsättningar att upprätthålla ett heltäckande nät av verksamhetspunkter i landets olika delar. Svenska enheten har dock svårt att se på vilket sätt resurserna skulle öka bara för att anordnarna slås samman och hur ekvationen av minskade anslag och bättre tillgänglighet till utbildning går ihop. Finansieringen blir ju trots allt mindre. För att minska kostnaderna i den utsträckning som sparkraven kräver blir anordnarna helt enkelt tvungna att dra in utbildningslinjer och -enheter. På svenskt håll där överlappningar redan till stor del gallrats bort, kan det finansiella trycket medföra att små utbildningsprogram inom yrkesutbildningen blir tvungna att upphöra.

På sikt leder detta till sämre tillgänglighet och till ökat behov av internatboende, vilket dels kräver att flera internat byggs, dels att det finns personal som ansvarar för internaten. Svenska enheten betonar att internatboende inte är den bästa lösningen för 16–18-åringar. För många kan boendet till och med bli ett hinder för att söka till vidareutbildning, alla är inte mogna att flytta hemifrån i så unga år. En sådan utveckling ökar också behovet av välkoordinerade väglednings- och skol-

kuratorstjänster på studieorten. Försämrade tillgänglighet i närregionen är därmed en uppenbar push-out faktor som motarbetar utbildningsarrangörernas arbete för ökad genomströmning.

Svenska enheten betonar vikten av att olika modeller för anordnarstrukturen bör vara möjliga. I vissa regioner kan en modell där anordnaren upprätthåller såväl gymnasie- som yrkesutbildning och utbildning inom fritt bildningsarbete vara den mest lämpade, i andra kan en anordnare som upprätthåller t.ex. enbart gymnasieutbildning eller enbart yrkesutbildning passa bättre. Viktigt är att tillgängligheten och de regionala samhälls- och sysselsättningsbehoven tryggas, detta låter sig bäst göras genom regionala och lokala lösningar som kan ta tillvara redan existerande, välfungerande samarbetsmodeller.

Inom det svenskspråkiga utbildningsfältet består ägarstrukturen av kommunala, samkommunala och privata utbildningsanordnare. Då de nya anordnarna bildas är det av största vikt att beakta personalens rättigheter och arbetsvillkor.

Svenska enheten vill också påpeka att de svenska vuxenutbildningscentren redan tidigare överförts till yrkesutbildningsanordnarna, detsamma gäller även en del folkhögskolor. Överlag blir det något oklart hur anordnarnätet för den fria bildningen ska se ut. I regeringspropositionen verkar det som om man i första hand tänkt på folkhögskolorna men också övriga utbildningsenheter borde passa in i anordnarnätet.

När det gäller gymnasieutbildningen ser svenska enheten det som synnerligen viktigt att gymnasienätet är möjligast tätt. Gymnasieutbildningen är ofta den enda utbildningen på andra stadiet som erbjuds inom rimligt avstånd. Dessutom har de små gymnasierna och årskurserna 7-9 i den grundläggande utbildningen ofta gemensamma lärare, fastigheter samt IT- och kanslifunktioner. För att trygga tillgången till behöriga lärare också i fortsättningen bör denna aspekt beaktas i beviljandet av utbildningstillstånd.

Svenska enheten beklagar förslaget att statsstödet för yrkesinriktad tilläggsutbildning som inte leder till en examen slopas. Denna form av tilläggsutbildning har varit viktig för i synnerhet enmans- och småföretag som har små ekonomiska förutsättningar för tilläggsutbildning. Alla har inte behov av att avlägga en examen eller en examensmodul men behöver ändå tilläggsutbildning för att driva verksamheten inom sitt företag. Däremot ser svenska enheten positivt på att en person med en examen som vill avlägga ytterligare en annan examen ska göra det via det fristående examenssystemet. Här är det av största vikt att det finns klara regler för tillgodoräknande av tidigare förvärvat kunnande.

Dispens på ett år för utbildningsanordnare som inte beviljas fortsatt utbildningstillstånd är väldigt kort. I praktiken betyder det att de som studerar i enheten blir tvungna att byta utbildningsort innan de har avlagt sin examen. Dessa studerande borde få avlägga sin examen där de inlett studierna. Svenska enheten ställer sig också frågande till vad undervisnings- och kulturministeriets rätt att ändra utbildningstillstånden utan ansökan i praktiken kan leda till.

Sökandet av tillstånd för en utbildningsanordnare med flera utbildningsformer blir formellt och byråkratiskt då man ska söka om skilt utbildningstillstånd för varje utbildningsform. Svenska enheten föreslår att anordnaren ges en möjlighet att göra en ansökan som täcker alla nivåer och att anordnaren därmed får ett enda utbildningstillstånd.

UTLÅTANDETS CENTRALA INNEHÅLL

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet

- Svenska enheten noterar med tillfredsställelse att ordnandet av svenskspråkig utbildning inom samtliga utbildningsformer betonats i lagförslaget. Enheten kan påvisa via basserviceutvärderingen att tillgängligheten till i synnerhet utbildning på andra stadiet är sämre för svenskspråkiga unga än för finskspråkiga.
- Svenska enheten är medveten om att avsikten i detta skede inte är att minska antalet utbildningsenheter men anser att så nog kommer att ske om de uppställda sparmålen ska uppfyllas. Utbildningskostnaderna utgör trots allt de överlägset största kostnaderna. På svenskt håll där överlappningar redan till stor del gallrats bor, kan sparkraven leda till att små utbildningsprogram inom yrkesutbildningen blir tvungna att upphöra. Möjligheterna till svenskspråkig utbildning inom vissa utbildningsområden kan också helt och hållet försvinna.
- Ett minskat antal utbildningsenheter leder till ett ökat behov av internatboende, vilket inte är en bra lösning för 16–18-åringar. I vissa fall kan detta till och med bli ett hinder för att söka till vidareutbildning. En sådan utveckling leder också till ett ökat behov av välkoordinerade väglednings- och skolkurators-tjänster på studieorten. Försämrade tillgänglighet till utbildning blir då en faktor som motarbetar utbildningsanordnarnas arbete för en ökad genomströmning.
- Svenska enheten betonar att olika modeller för anordnarstrukturen bör vara möjliga. Tillgängligheten och de regionala samhälls- och sysselsättningsbehoven bör tryggas och detta låter sig bäst göras genom lokala och regionala lösningar som kan ta tillvara redan existerande, välfungerande samarbetsmodeller.
- Då de nya utbildningsanordnarna skapas är det viktigt att beakta personalens rättigheter och arbetsvillkor.
- Svenska enheten påpekar att de svenska vuxenutbildningscentren redan har överförts till yrkesutbildningsanordnarna, detsamma gäller en del folkhögskolor. Överlag framgår det inte klart ur regeringspropositionen hur anordnarnätet inom fritt bildningsarbete ska se ut. Det verkar som om man i första hand talar om folkhögskoleutbildningen.
- Svenska enheten betonar vikten av att gymnasienätet är möjligast tätt. Gymnasieutbildningen är ofta den enda utbildningen på andra stadiet som erbjuds på ett rimligt avstånd från hemmet. Dessutom har de små gymnasierna och den grundläggande utbildningen ofta gemensamma lärare, fastigheter, IT- och kanslifunktioner mm. För att trygga tillgången till behöriga lärare också i mindre kommuner bör denna aspekt beaktas då utbildningstillstånden beviljas.
- Svenska enheten beklagar att statsstödet för yrkesinriktad tilläggsutbildning som inte leder till en examen slopas. Denna utbildningsform har varit viktig för enmans- och småföretag med små resurser för fortbildning. Däremot är det positivt att en person med en examen hänvisas till det fristående examenssystemet för avläggande av ytterligare en examen.
- Förslaget om dispens på ett år för anordnare som inte får fortsatt utbildningstillstånd är kort. Studerande i enheten blir tvungna att byta studieort innan de avlagt sin examen. Svenska enheten undrar också vad UKM:s rätt att ändra utbildningstillstånden utan ansökan i praktiken innebär.

- Svenska enheten föreslår att utbildningsanordnare som har flera utbildningsformer ges möjlighet att göra en enda ansökan och därmed beviljas ett enda utbildningstillstånd som täcker hela verksamheten. Detta för att minska byråkratin.

Överdirektör

Jorma Pitkamäki

Direktör

Marianne West-Ståhl